

राज्यातील “ब” वर्ग पर्यटन स्थळे घोषित
करण्यासाठी निकष निश्चित करणेबाबत....

महाराष्ट्र शासन
पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: टीडीएस-२०१६/११/प्र.क्र.८६२/पर्यटन
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई -४०००३२.
तारीख : २५ एप्रिल, २०१७.

वाचा :-

- १) शासन निर्णय क्रमांक: गृह विभाग (पर्यटन) क्र.एमटीसी-१०९६/प्र.क्र.५२३/पर्यटन, दि.८/११/१९९६.
- २) शासन निर्णय क्रमांक: पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग क्र.टीडीएम-२०१४/८/प्र.क्र.४६३/ पर्यटन, दि.४/११/२०१०.
- ३) शासन निर्णय क्रमांक : पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग,क्र.टीपीएस-२०११/१२/प्र.क्र.८५५/पर्यटन, दि.१६/१/२०१२,
- ४) शासन निर्णय,पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग क्र.विकाक-२०१४/३/प्र.क्र.२७२/पर्यटन, दि.७/१०/२०१५,
- ५) शासन निर्णय,पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग क्र.विकाक-२०१४/३/प्र.क्र.२७२/पर्यटन, दि.३/१२/२०१५.

शासन निर्णय :-

१. संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयानुसार राज्यातील पर्यटन स्थळांची निवड व त्यांचे - “अ”, “ब” आणि “क” वर्गीकरणाबाबत ठरविण्यात आलेल्या निकषांबाबतचा ब श्रेणी पर्यटन स्थळ म्हणजे राज्य स्तरावरील महत्त्वाचे ठिकाण नमूद करण्यात आलेले आहे. या तरतुदीच्या अनुषंगाने ब वर्ग पर्यटन स्थळासाठी अधिक स्पष्ट निकष निश्चित करण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होत. त्यानुसार राज्यातील ब वर्ग पर्यटन स्थळासाठी पुढीलप्रमाणे निकष विहित करण्यात येत आहेत.
 १. ब"वर्ग घोषित करावयाचे प्रस्तावित पर्यटन स्थळ राज्य स्तरावर महत्त्वाचे व प्रसिद्ध असले पाहिजे .
 २. या पर्यटन स्थळाला दरवर्षी किमान ५ लाख पर्यटकांनी भेट देणे आवश्यक आहे. यामध्ये विदेशी पर्यटकांचा समावेश असल्यास प्राधान्य देण्यात येईल.
 ३. फक्त एक वर्षाच्या पर्यटकांच्या संख्येवर ब वर्गवारी निश्चित न करता गेल्या तीन वर्षांतील पर्यटकांची सरासरी संख्या विचारात घेण्यात यावी.
 ४. पर्यटन स्थळास ऐतिहासिक किंवा भौगोलिक महत्त्व असले पाहिजे.
 ५. ऐतिहासिक दृष्ट्या पर्यटन स्थळ किमान ७५ वर्षे पुरातन असले पाहिजे .
 ६. भौगोलिक पर्यटन स्थळाला काहीतरी विशेष भौगोलिक वैशिष्ट्य असणे आवश्यक आहे. उदा. लोणार सरोवर, सिंधुदुर्ग किल्ला इ.
 ७. सदर पर्यटन स्थळ तिर्थक्षेत्र असल्यास त्यास यथास्थिती ग्राम विकास विभाग किंवा नगर विकास विभाग यापैकी संबंधित विभागाने तिर्थक्षेत्राचा “ब” किंवा “क” यापैकी कोणतातरी तिर्थक्षेत्राचा दर्जा दिलेला असला पाहिजे.
 ८. स्थळास “क” वर्ग पर्यटन स्थळ किंवा “क” वर्ग तिर्थक्षेत्राचा दर्जा देवून ३ वर्षे पूर्ण झालेली असली पाहिजेत.

९. कोणत्याही तिर्थक्षेत्र किंवा यात्रास्थळी एकाच प्रासंगिक यात्रेसाठी येणाऱ्या यात्रेकरुंची संख्या पर्यटन स्थळ दर्जा देण्यास पुरेशी नाही. तेथे वर्षभर इतर दिवशाही पर्यटक / भाविक / यात्रेकरु आले पाहिजेत / येत असले पाहिजेत.
१०. “ब” वर्ग पर्यटन स्थळाचा दर्जा देण्यासाठी संदर्भ क्र.३ येथिल शासन निर्णय पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग दिनांक ४.११.२०१० मधील परिच्छेद-५ मधील समितीच्या शिफारशीसह जिल्हाधिकारी यांच्याकडून प्रस्ताव प्राप्त झालेला असावा.
११. जिल्हा स्तरावरून प्राप्त झालेले असे प्रस्ताव वर नमूद संदर्भ क्र.३ येथिल शासन निर्णयामधील परिच्छेद-७ मधील राज्य पर्यटन विकास समितीपुढे मंजूरीसाठी ठेवण्यात यावेत व समितीच्या मंजूरीनंतर “ब” वर्ग पर्यटन स्थळ म्हणून घोषित करण्यात यावे.
१२. “ब” वर्ग पर्यटन स्थळाचा दर्जा दिल्यानंतर जागेच्या उपलब्धतेच्या अधीन सदर स्थळासाठी पर्यटकांसाठी पर्यटक विषयक सुविधा जसे की प्रसाधनगृह, जोडरस्ते, बागबगीचे, पर्यटकांना बसण्यासाठी व्यवस्था, पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था यापैकी उपलब्ध नसलेल्या सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येतील. उपलब्ध सुविधांचा तपशिल “ब” वर्ग दर्जा देण्याच्या शिफारशीसोबत सादर करण्यात यावा.

२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०४२५१२३७२०५२२३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(र.ल.लखोटे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति :-

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव	१५. मंत्रालयीन विभागांचे अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई	१६. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
३. मंत्री (पर्यटन) यांचे खाजगी सचिव	१७. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, मुंबई
४. राज्यमंत्री (पर्यटन) यांचे खाजगी सचिव	१८. संचालक, पर्यटन तथा सहव्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, मुंबई
५. इतर सर्व मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई	१९. सर्व विभागीय आयुक्त
६. विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानपरिषद	२०. सर्व जिल्हाधिकारी
७. विरोधी पक्ष नेता महाराष्ट्र विधानसभा	२१. सर्व कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
८. महाराष्ट्रातील सर्व संसद सदस्य	२२. प्रादेशिक व्यवस्थापक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, मुंबई / नागपूर / औरंगाबाद / नाशिक / अमरावती / पुणे
९. सर्व विधानसभा सदस्य, महाराष्ट्र विधानसभा	२३. सर्व मंत्रालयीन विभाग
१०. सर्व विधानपरिषद सदस्य, महाराष्ट्र विधानपरिषद	२४. निवड नस्ती, पर्यटन.
११. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव	
१२. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र -१, मुंबई	
१३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र -२, नागपूर	
१४. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई / सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी	